

Co je kopřivka a jak vzniká?

Kopřivka (latinsky urticaria) je onemocnění, při kterém vznikají na kůži svědivé pupeny, které po několika hodinách mizí a objevují se na jiném místě. Tyto pupeny mohou často splývat a vytvářet tak začervenalé, silně svědicí, lehce vyvýšené plochy. Při vzniku kopřivky hraje důležitou roli látka nazývaná histamin. Histamin se spolu s jinými látkami uvolňovanými z buněk (tzv. mastocytů) vedou k rozšíření malých kožních cévek a jejich zvýšené propustnosti a důsledkem toho vznikají kopřivkové pupeny nebo souvislejší kožní otok.

Za možné faktory vyvolávající kopřivku se považují:

- léky, zejména proti bolesti a proti horečce, ale také antibiotika
- akutní a chronické infekce (zejména bakteriální a vyvolané parazity)
- fyzikální podněty, jako tření kůže, tlak na kůži, působení chladu, tepla, slunečního záření, nadměrná fyzická námaha
- přecitlivělost na určité typy potravy (např. na vajíčka, ovoce, ořechy, mořské živočichy aj.) nebo látky přidávané do pokrmů (na barvicí nebo konzervační látky, chuťové a aromatické přídavky). Tento typ je ale poměrně vzácný
- reakce na vdechované látky (např. na spóry plísní, šupinky ze zvířat, rozpouštědla, formaldehyd)
- reakce po poštipání od hmyzu
- vnitřní choroby (autoimunitní choroby, hormonální choroby, choroby látkové výměny)
- kontakt kůže s různými látkami (s některými rostlinami, gumou, kosmetickými produkty)
- kopřivka se vyskytuje dosti často, odhaduje se, že až u jedné čtvrtiny obyvatel se kopřivka vyskytla alespoň jednou v životě a postihuje spíše mladší lidi.

Jaké jsou příznaky?

Kopřivka se může projevovat na kůži v různých formách, od malých svědivých pupínek velikosti špendlíkové hlavičky až po několik centimetrů velikých vyvýšených ploch. Okolí kopřivkových pupenů bývá bledší. Svědění (někdy až pálení) může být velmi nepříjemné. Kopřivkové pupeny se však během několika hodin bez následků samovolně hojí. Kopřivka se může vyskytnout na libovolném místě. V případě, že je vyvolána některým z místně působících faktorů (např. tlakem) pak se vytváří pouze na místě působení tohoto faktoru.

Některé zvláštní formy kopřivky:

- Poměrně častá reakce kůže na tření se nazývá dermatografismus (latinsky: urticaria factitia). Vzniká za několik minut v místě tření kůže. Pacienti, kteří mají takový dermatografismus, si obvykle stěžují na to, že škrábání u nich vede ke zhoršení pocitu svědění.
- Tlaková kopřivka vzniká za několik hodin po působení tlaku kolmo na kůži (např. v místě tlaku pásku od kalhot, tlaku řemenu od tašky na rameni). Může se vytvářet i v okolí kloubů nebo na chodidlech.
- Chladová kopřivka vzniká jako důsledek působení chladného vzduchu či vody na odkrytou kůži. Může být i životu nebezpečná při koupání ve studené vodě.
- Sluneční kopřivka se vytváří krátce po ozáření kůže slunečními paprsky. Silně svědivé pupeny se tvoří pouze na místě osluněné kůže a během několika hodin mizí.

Jak se stanoví diagnóza?

Ve většině případů lze kopřivku snadno rozpoznat. Mnohem obtížnější je určit možný vyvolávající faktor. Lékař většinou pátrá po existenci celé řady možných vyvolávajících faktorů. V určitých případech k tomu může pomoci i vyšetření krve, či jiná vyšetření, která lékař ordinuje na základě údajů získaných od pacienta. Pátrání po příčině kopřivky může trvat i několik měsíců. U dlouhotrvající kopřivky se velice často nepodaří příčinu najít.

Jak se kopřivka léčí?

V ideálním případě se podaří příčinu kopřivky určit a odstranit. Základem léčby kopřivky, jejíž příčina je neznámá nebo neodstranitelná, jsou léky, které chrání proti účinku histaminu. Tyto léky se nazývají antihistaminika. Některé z nich mají uklidňující a uspávací účinek (pozor u řidičů!). Novější antihistaminika však tyto vedlejší účinky již nemají. V případě rozsáhlé kopřivky je někdy zapotřebí krátkodobě podat kortikosteroidy. Místní léčba kopřivky spočívá v podávání roztoků a krémů obsahujících protisvědivé léky, například mentol. U dlouhotrvající formy kopřivky se mohou zkusit různé léky v různých kombinacích.

Jaké je očekávání průběhu nemoci?

Nejčastěji má kopřivka krátké trvání. Akutní výsevy se však mohou opakovat. V řadě případů jsou výsevy kopřivky pravidelné, často i každodenní, a mohou trvat řadu měsíců i roků. Trvá-li kopřivka déle než 6 týdnů, nazývá se kopřivkou chronickou. I když výsevy chronické kopřivky nejsou tak intenzivní jako výsevy akutní kopřivky, zůstávají nepříjemné a nemocného zatěžují v běžném životě.

Vypracoval/a: prof. MUDr. Karel Pizinger, CSc.

Schválil/a: prof. MUDr. Karel Pizinger, CSc.

Dne: 16.3.2016

Platnost do: revize